

הצל שלנו בשמש

יש רגעים שבהם האדם משוכנע: עכשיו כבר אין לי ספק מי אני באמת.

לעיתים לאחר נפילה, כישלון או חולשה, הוא אומר לעצמו: "הנה אני כבר רואה מי שאני". ולעיתים זה דווקא לאחר רגע של התעלות. הוא משוכנע שכך הוא באמת.

אבל האם דווקא ברגעים כאלה אפשר באמת להכיר את עצמנו? ייתכן מאוד שההפך הוא הנכון. דווקא כאשר הרגש חזק, אנו עלולים לייחס לו משמעות גדולה מדי, ולהסיק ממנו מסקנות שאינן משקפות את מי שאנחנו באמת.

כדי להבין מדוע, די להתבונן לרגע בתופעה פשוטה.

אדם הולך ברחוב ביום שמש, ומבטו נופל לרגע על הקרקע. לרגע נדמה לו כאילו הוא מתבונן בדמותו. אבל די בצעד אחד, או בשינוי קטן בזווית השמש, כדי שהדמות שעל הקרקע תשתנה לחלוטין.

הצל אמיתי לחלוטין. ובכל זאת, איש אינו מעלה על דעתו להסיק ממנו כיצד באמת נראה האדם. כולם מבינים שהצל מושפע מן האור, מן הזווית וממקום העמידה. הוא מגלה משהו, אך גם מסתיר. יש בו אמת, אך אין בו התמונה כולה.

אך יש בצל תכונה נוספת, מפתיעה עוד יותר, שכמעט איננו חושבים עליה. הוא אינו נוצר מן החושך, אלא דווקא מן האור. בחדר חשוך לגמרי אין כלל צל. רק כאשר נדלק אור, מופיעה לצדו גם הצורה הכהה.

ייתכן שגם בנפש האדם מתרחש לעיתים דבר דומה.

יש תקופות שבהן אדם נעשה מודע יותר לעצמו. הוא לומד, מתבונן, עובד על מידותיו, מתקרב יותר אל האמת שבה הוא רוצה לחיות. ואז, דווקא לאחר שכבר התקדם, הוא מגלה בתוכו כעס שלא הכיר, קנאה שלא התאים לו להרגיש, פחד, חולשה או מחשבה שאינה הולמת את הדמות שבנה לעצמו.

הגילוי הזה עלול לטלטל אותו. "אם אחרי כל השנים זה עדיין נמצא בי", הוא חושב, "אולי לא השתניתי באמת. אולי כל מה שבניתי היה רק מן השפה ולחוץ".

אבל הטעות אינה במה שגילה – אלא בפירוש שהוא נותן לגילוי.

לא תמיד החלקים הכהים מתחזקים. לפעמים האור פשוט חושף אותם יותר. לא מפני שהאדם נפל, אלא מפני שנדלק בו אור.

אדם רגיש יותר מבחין בדקויות שפעם חלף עליהן מבלי לשים לב. אדם ישר יותר מוטרד מדברים שבעבר כלל לא נראו לו כבעיה. מי שהתקרב לאמת פנימית גבוהה יותר, רואה לפתע כמה דרך עוד נותר לו לעבור.

לפני כן היה החדר חשוך, ולכן נדמה היה לו שהכול מסודר. עכשיו הוא רואה את האבק.

האבק לא נוצר עם פתיחת התריס. האור רק גילה אותו.

אין בכך סיבה להתעלם ממה שנחשף. להפך: מה שרואים אפשר לנקות, לתקן ולעבד. אבל חשוב מאוד שלא לטעות ולראות בעצם הגילוי הוכחה לכישלון. לפעמים הוא מעיד דווקא על התקדמות, על עיניים שרואות יותר ועל לב שכבר אינו מוכן לחיות בערפל.

הצל מלמד אותנו דבר נוסף: אף שהוא מחובר אל האדם והולך איתו לכל מקום, הוא איננו האדם עצמו.

זוהי הבחנה פשוטה, אך לעיתים היא נשמטת מאיתנו דווקא ביחס לעולמנו הפנימי. אדם מגלה בתוכו רגש לא יפה, ומיד אומר: "אני אדם רע". הוא נכשל, ואומר: "אני כישלון". הוא חש פחד, ומסיק: "אני פחדן". רגע אחד, חולשה אחת או תגובה אחת, הופכים בעיניו להגדרה של כל אישיותו.

אבל לא כל מה שעובר בתוכנו הוא אנחנו.

יש בנו דחפים, פחדים, זיכרונות, הרגלים ופצעים. הם שייכים לסיפור חיינו, וצריך להתייחס אליהם ביושר; אבל הם אינם מספרים את כל הסיפור. העובדה שאדם רואה לצדו צל אינה הופכת אותו לצל.

לפעמים דווקא הכאב שהוא חש לנוכח החולשה מעיד על המקום האמיתי שלו. אילו הרגש או המעשה השלילי היו מבטאים את כל מהותו, הוא היה חי איתם בשלום. עצם העובדה שהם מכאיבים לו מלמדת שיש בתוכו קול אחר, רצון אחר ומצפן פנימי שלפיו הוא מבקש לחיות.

אין פירוש הדבר שאפשר לפטור את עצמנו באמירה "זה לא אני". אדם אחראי גם למה שעליו לתקן. אבל אחריות איננה זהות. אפשר לומר: "יש בי כעס שעליי ללמוד לנהל", בלי לומר: "אני אדם כועס". אפשר להכיר בכישלון, בלי להפוך אותו לשם המשפחה שלנו.

הצל שייך אלינו, אך הוא אינו מי שאנחנו.

ויש עוד דבר שהצל מלמד אותנו: הוא משתנה בלי שהאדם עצמו השתנה.

בבוקר הוא ארוך מאוד, כאילו הוא גדול מן האדם שמטיל אותו. בצהריים הוא מתקצר ונאסף תחת הרגליים. לקראת ערב הוא שוב מתארך אך מהצד השני. אותו אדם, אותו גוף – ובכל שעה הצל נראה אחרת.

כך גם בחיים. יש בקרים שבהם פחד קטן נמתח על פני כל הדרך, ונדמה שהוא גדול מאיתנו. יש ימים שבהם חולשה מסוימת תופסת את כל שדה הראייה, עד שאיננו מצליחים לראות שום דבר מלבדה. אך מה שנראה כעת עצום ומכריע, אינו בהכרח קבוע. לפעמים הוא תוצאה של השעה, של העייפות, של התקופה ושל הזווית שבה האור פוגש אותנו.

חשוב לטפל במה שדורש טיפול, אבל לא פחות חשוב להיזהר מהחלטות נחרצות שאדם מקבל על עצמו בשעה של חולשה: "כך אני", "לעולם לא אשתנה", "כל מה שעשיתי היה לשווא".

הרגשה אמיתית יכולה להטעות כאשר הופכים אותה למסקנה על מי שאנחנו. גם צל אמיתי לחלוטין עלול ליצור דמות שאינה דומה כלל למי שמטיל אותו.

לעיתים כל מה שנדרש הוא להמשיך ללכת מעט. האור משנה זווית, האדם משנה מקום, והצל שכיסה לפני רגע את כל הדרך חוזר לממדיו.

כולנו היינו מעדיפים לחיות בלי צללים: בלי לגלות בתוכנו סתירות, בלי להיפגש שוב עם נקודות שכבר חשבנו שפתרנו, ובלי לגלות שגם לאחר שנים של עבודה עוד נותר מה לתקן.

אבל מי שחי באור אינו חי בלי צל. הוא לומד לראות את הצל בלי להיבהל ממנו: להבין שלפעמים עצם הופעתו מעידה שהאור התחזק; לזכור שהוא הולך איתנו אך אינו מגדיר אותנו; ולדעת שגם כשהוא נראה גדול ומאיים – הוא עוד עשוי להשתנות.

אין צורך לכבות את האור כדי להעלים את הצל. צריך להמשיך ללכת בתוכו.

כי לפעמים דווקא הצל המוטל על הדרך מבשר לנו את הדבר החשוב ביותר: השמש עדיין זורחת.

